

NISKO (1004) *av*

-fk-, -sk- (65), -zk- (2).

o jasne.

comp i *sup* (235+2) (nã)niżej (923), niżyj (10), niży (4); -yj *MurzHist*, *MurzNT* (7), *MurzOrt* (2); -y *CzachTr*; -ěj : -y *ZapKościer* (1 : 3); ~ éj (163), -ej (7), -(e)j (753); -ej *OpecŻyw* (2); -ěj : -ej *SienLek* (5:1), *SarnStat* (139:4).

Składnia comp: niżej czego (26), niżej niż(li) co (4), niżej kogo (2), niżej od czego (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII(XVIII) – XVIII w. s.v. niski*.

1. *Niewysoko, blisko powierzchni ziemi lub innego punktu odniesienia; humiliter, submisse Cn* [w tym: *comp* (2)] (10) : A zgárbiwłzy fie nińko nád kielichem ták iefztze ísemrzełz *KrowObr* 170; Otoż iedny [gwiazdy] łą wyłzłze/ á drugie łą niżej/ Blády miełac nád wámi/ to ten íeft nabliżey. *RejWiz* 145v, 148.

W przeciwstawieniach: »gorą (2), wzgorę ... nisko« (3): *RejWiz* 91v; *RejZwierc* 51; Skrzydlámy pláżą po podniebiu ptacy/ Tám bez fráfunku y bez wielkiey pracy/ Iuż łobie gorą/ iuż buiáią nińko/ Wiátrom igrzyłko. *KlonFlis* B4.

W porównaniach (2): Bo prawdá gdzye łwe łkrzydłá by Orzeł roftoczy/ Iuż fáłz ponuro chodzi iuż łeb w zyemię tłoczy. Práwie iáko Pułtołká nińko pod nią lata. *RejWiz* 2; *RejZwierc* 51.

Zwroty: »nisko rość« = *rosnąć niewysoko nad ziemią rozprzestrzeniać się, płóżyć* (1): TO ziele [...] nińko rołcie/ [...] a gdy pocźnie rołć/ tedy fie barzo rołszerzy po miełtczu *FalZioł* I 154a.

»nisko stać« = *w odniesieniu do szyku bitewnego: stać w przykłęku, pochyleniu tak, by być zasłoniętym przez tych, którzy stoją na przodzie* (1): Zá tymi włzyłtkimi byli drudzy Mężowie we zbroiách piełzo z mieczmi s poćilki rozmáitemi y Szrelcy [!]/ kthorzy przykłęknáwłzy do źiemie nińko łtali *BielSpr* 14.

W przén (2) : Bowiem człowiek pocźciwy choć wzgorę nie lata/ Ktory theż nińko názbýt brzegu fie nie chwata/ [...] Ten íeft zówždy ná plácu/ ten ma pámięć żywą. *RejWiz* 91v.

Zwrot: »nisko latać« = *nie mieć pretensji do wielkiej władzy* (1): á ci Rzymłcy Biskupowie nisko ná ten czas látiác, íefzće nie wylećieli byli gory *CzechEp* 411.

2. *Poniżej, pod pewnym poziomem; na ziemi, pod powierzchnią ziemi, w głębi, w dole; deorsum Vulg, PolAnt, Mącz, infra Mącz, Modrz; inferius Mącz, Cn* [w tym: *comp* (54)] (73) : á tak tha wodka będzie łpływała po kracye do thego nacźnia niżej łtoiáczo *FalZioł* II 3a; Gdi brzemienna okołó pępka albo tam niżej bolenie miewa *FalZioł* V 32v, V 18d, 2 4; Acźkolwiek łagier winny íeft ciężki łam w łobie tak iż pod inłzymi ciężkimi rzeczami niżej fie włtawa *GlabGad* I8v, D6, E8; Powiedzyał mu on człowiek/ mnieć tu bárzo blińko/ Iefli widzíš on domek tu pod gorą nińko *RejWiz* 64v; *Mącz* 170a [2 r.], 435a; *SienLek* 188; *BielSpr* 15; ktore [działá] namnieyłzey łzkody w náłzych niewczyniły/ bo iż niżej leżeli/ tedy ich kule przenołły. *StryjKron* 757; áno tu drzewá ochędoźné/ tu fontany/ tu drzewá ogániłté *ad quincuncem* porządnie rozłádzone/ á niżej łtrumienié wód żywych/ po kámięniu wyłkákuiácé opływáią *SarnStat* *3v; Groblámi zięta. Płynie łwym torem wyłzłzey nád rolámi/ Y zówiełłtym nurtem nád polámi/ Niżej niż rzeká/ źniełz náłwoim łanie/ Bogáty manie. *KlonFlis* G3v.

niżej czego [= *poniżej czego, pod czym*] (15): *ZapWar* 1527 nr 2379; á po tym kichaniu namaż łzije wtile y tham throchę niżej łzije oleykiem z bobrowych łthroiów *FalZioł* I 75d; Gdy dzieci wryny mieć

niemoga/ vczyń plafr s korzenia y z ziela oleźnikowego ftłukfzy/ przylož ciepło na żywot niżej pępka: pomoże. *FalZioł* I 88e, I 80d, 152d, III 26a, V 18c, 25v (12); A ftąd trzebá rozumieć iż Słońce álbo Mieliąc idąc fwym okręgiem niżej tego Zodiáká/ nástępuie ná ty przerzeczone známioná álbo łopnie *BielKron* 263; *ZapKościar* 1582/40v.

W przeciwstawieniu: »niżej ... wyżej« (1): iednák nie dla tego ma być niezgodá/ iż głowá nie ieft iáko oko/ y nogá iáko ręká: iż tá niżej á tá wyżfzey. *SkarKaz* 676a.

Połączenia: »mało niżej« (4): *FalZioł* II 3a; W Tym plácu/ gdzie rogáty Woł głowę położył Máło niżej pochyły Orion fye złożył. *KochPhaen* 13. Cf »mało niżej za krok, za zapas«.

»nieco niżej« (1): thedy o tym wiédz że iuż Przekopę vniżałz/ wízákoż może być nieco niżej ále bárzo máło. *Strum* D2.

»trochę (a. troszkę) niżej« [szyk 3:1] (4): Też bańki niżej trofzkę dymion poftawione/ fą vżyteczne ku roztargnieniu puchliny *FalZioł* V 60v, I 75d; *BielSpr* 58v; ieśli Młyn poftawiłz nie ná lámym kóńcu Grobléy/ ále trochę niżej: thedy vczyń pod Groblą wálek równy z Groblą. *Strum* I4v.

Wyrażenie: »mało (co) niżej za krok, za pas« (1:1): *RejZwierc* 58; A kto tego niebaczy/ iákoby to fprośna rzecz byłá/ gdyby niewiáfty chodźły w fzátach máło co niżej zá krok poniżonych [vestibus supernis paulo infra verenda demissis]? *ModrzBaz* 51.

Szeregi: »nisko albo na doł« (1): *Nostin porticulam hanc deorsum*. Wiéfz vliczkę tę/ która nisko álbo ná dół ydzie. *Mącz* 82b.

»wyżej albo niżej« [szyk 2:1] (3): ieśli fye Wagá będzie tráfiála w té kárby iákoś piérwéy ważył: tedy iuż dobra wagá. A ieśli wyżéy albo niżej okáznie/ tedy wagá omylna. *Strum* B3, C2, C4.

a. *W dół, z biegiem rzeki [comp] (16)* : Vberlingá miáłtho Cefárskie/ nád brzegiem wody Podámickiey niżej záfiádło *BielKron* 286, 9; GDzie miáfto leży w rowni/ nád iákim potokiem/ Niżej záftáwić potok/ wytopi ie fkokiem. Ieśli groblą wyfoko ná dole vfypie/ Ták fie z miáftá dla wody co żywo pofypie. *BielSat* M4v [idem] *BielSjem* 35.

niżej czego (12): Niżej wody Koleńfkiey ku pułnocy poczyna fie ziemiá którą zowá Hegow *BielKron* 286; Gdy będziefz niżej Wárfzawfkiego moftu/ Gołędzinowfkich ořtrow będzieć w oczy/ Wiłęc zákroczy. *KlonFlis* F4. Cf *W połączeniu z G n-loc*.

W połączeniu z G n-loc (10): Racz V.C.M. wyedzieczy ysz thy Młyny ssv nyzey Soroki pothey stronye Nyeftra *LibLeg* 9/51v, 9/51v; Sem rzeká [...] w pada w Defzną rzekę v Czernieowá/ á potym obie w Dniepr niżej Kijowá *BielKron* 431; Schokímá s niego wychodzi/ która w Wolhę w pada wyżfzey Iárofláwiá piętnáście mil/ á Mołogi niżej czterzy mile *BielKron* 433, 314v, 427v, 430v [2 r.], 431, 436v.

b. *Na ziemi w przeciwstawieniu do nieba (13)* :

W przeciwstawieniu: »nisko ... na gorze« (1): ták/ co tu niľko káplán vczyni/ to Pan Bog ná gorze vmacnia/ y wyrok sľug fwoich poćwierdza. *SkarŻyw* 91.

Szeregi: bibl. »na (w) niebie wzgorę (a. wysoko) i (ani) na ziemi nisko« = *in caelo sursum et in terra deorsum PolAnt, Vulg; in caelo desuper et in terra deorsum Vulg, PolAnt* (9): *KrowObr* 110v [2 r.]; Nieczyń łobie obrázu rzezánego áni żadne⁶⁰ podobieńftwá tych rzeczy ktore fą wzgorę ná niebie/ y ktore ná ziemi niľko *Leop Ex* 20/4; iż Pan Bog ieft ná niebie wzgorę/ y ná ziemi niľko *BibRadz Deut*

4/39, *Deut* 5/8; *SarnUzn* D3v; Y dam cudá wniebie wyfoko y známioná ná ziemi niľko. *BudNT Act* 2/19; *ArtKanc* M3v; *WujNT Act* 2/19.

»nisko, na ziemi« = *deorsum Mącz* (3): *Mącz* 82b; *KuczbKat* 275; Ani rzeczy ktore ľą niľko/ ná ziemi w wodźie głębokó *ArtKanc* M6.

c. *Pod ziemią, w piekle* (1) : A kto záfię złościwym ná they próbye będye/ Ten iuż z onym, wygnáncem tu niľko oliędye. *RejWiz* 117.

3. *Na dół, w dół, ku ziemi* (w połączeniu z czasownikiem oznaczającym ruch) [w tym: comp (7)] (10) : Władzon potym do iednego ľklepu/ tám będąc/ wybrał pod sobą kámienie ćioláne/ y ľthąpił niżej do innego ľklepu ná doł/ thám sobie zamek otworzywfzy/ vćiekł ná koniech *BielKron* 310; Pátrzayże áno ľie zwieśiła niľko oná ľwięta głowá iego/ ľrodze ćirniem okrutnym zbodyona á zrániona *RejPos* [105]v; *BielSat* C; á iż był chłop wyfoki *Piecinig*/ *Ruffin* tym ľię niżej ľchylał/ rozwiodłfy ľie vderzył *Piecinigá* w tľufty brzuch głowá/ práwie nád łonem áłz vpadł *StryjKron* 134; *BielRozm* 15.

W przén (3) : A gdy niżej zľtąpił ku rzeczám bliľkim fundámenthow/ iako do mľzey/ o miły Boże/ iákoż ľię fzáthan począł miotáć *GrzegRóżn* F4.

Zwrot: »nisko głowkę (s)chylić« = *być upokorzonym, spokojnieć* [szyk zmienny] (2): A co tu hárdzye buia/ niľko głowkę ľchyli. *RejWiz* 180v, 72v.

a. *W głąb ziemi, pod ziemię* [w tym: comp (1)] (2) : gory złóte/ w ktorych/ im niżej kopáľz/ tym więcey bogáctwá náydnieľz *SkarŻyw* 240.

Szereg: »nisko, to jest pod ziemię ad inferna« (1): iż pan Kryľtus po ľwoiey śmierći s ľtąpił niľko/ to iest pod ziemię ad inferna/ náwiedzáiáć Oycze ľwięte w ćiemnościach *BielKron* 467.

4. *Zajmując gorsze, podrzędne miejsce w hierarchii społecznej i organizacyjnej* [w tym: comp (9), sup (2)] (19) : *RejWiz* 99v; *BielKron* 456v; ták iż zda ľie im/ żeby iednym ľthopniem niżej sľtąpie/ y zaráz sľtánieć muľieli/ gdzieby mieli dáć to znáć ludziom/ iż ľie vczyli kiedy. *GórnDworz* Cv.

W przeciwstawieniach: »na wierzchu, wzgóřę, wysoko (a. wyżej) (3) ... nisko« (5): Nycz tobye pany yeľt rownego albo przyrownano bo wľzytko albo yeľt uyľsey czyebye a to bog albo nyzey a tho yeľt nyebo y anyely *PatKaz III* 117; *GórnDworz* P4; Co niľko było/ w zgóřę wľkákuie *ZawJeľt* 30; *GórnTroas* 22; *KmitaSpit* C6.

Zwroty: »[coś] kľáść niżej siebie« = *cenić mnie] niż siebie* (1): To Krol kto Pan w miernym chlebie/ Pompý kľáďzié niżej ľiebie *RybGęśli* C3.

»(na)niżej kľáść (a. pokľadać) się (a. siebie)« = *być skromnym* (2): *SkarŻyw* 543; Im ćię wysľzýy podnieśie/ y w możność vľtroi Fortuná/ tym ľie tobie niżej kľáść przyľtoi. *GórnTroas* 22.

»niżej (a. nisko) siedzieć (a. usiąść)« = *siedzieć za stołem na miejscu przeznaczonym dla osób mniejszego znaczenia i godności* [szyk zmienny] (3): podobno ijż dál [król niebieski] mieľce komu ľwiefkiému pirwľlé/ a ľám z Zacheuľľem niżej ľiedziáľ ako [!] miľtrż pokory ij vľtawtza. *OpecŻyw* 62v; *GórnDworz* P4; *BielRozm* 25.

»niżej sľóżyć« = *ustąpić, spokojnieć* (1): Ale zgodá bez miľoľći A miľoľć bez ľpráwiedliwoľći Trudno ľię ľnadz ma vmnożyć Niehcemyli niżej flożyć *RejRozpr* 14.

»(na)niżej spaść (a. upaść)« (2): Bo kto ľobie nawięcey duľa/ then záwżdy nacięzye á naniżej vpáść muśi. *RejAp* 42v; *RejPos* 53.

»nisko się spuszczać (a. spuścić)« = *nie wynosić się, być skromnym* (2): *WujNT* 688; *Tákim Pánem być/ á przedlię ták lię niško ípufzczać. WysKaz* 41.

Szereg: »nisko, w kącie« (1): *Iefli záftólem niško/ W kącie gdzie všiedzie/ To fie gniewa/ fráfuie/ y ieść iuż nie będzie. BielRozm* 25.

W przeni (3) :

Zwrot, »nisko rzucić« (4): *Nowe igrzyfko íobie fortuná zmyśliłá/ Ktorych miawfzy ná wierzchu/ niško ie zrzuciłá. KmitaSpit* C6.

»nisko zstąpić« = *uniżyć się* (2): *O wierny fynie boży/ ku czemu twa pokora ták niško z ítąpiła OpecŻyw* 134, 23.

5. *W zakresie wartości liczbowo wymiernih [comp]* (5) :

a. *Mniej niż ile (w połączeniu z liczebnikiem); infra PolAnt, JanStat, Vulg* (4) :

Połączenia: »[ile] grzywien (i) niżej« = *tyle grzywien ile wymieniono lub mniej* (1): *które aż do ízacunku trzydzieści grzywien niżej [trzydzieści grzywien y niżej; ad estimationem triginta marc[arum] et infra JanStat 502]* poczytamy *SarnStat* 817.

»od(e) [ilu] lat i niżej« = *[ilu] letnie i młodsze* (3): *OpecŻyw* 29; *BudNT Matth* 2/16; *y poławfzy pobił wízytkie dzieć/ ktore były w Betlehemie/ y po wízytkich gránicách iego/ ode dwu lat y niżej [a bimatu et infra] WujNT Matth* 2/16.

b. *Później (w połączeniu z rzeczownikiem określającym wycinek czasu: tydzień, rok)* (1) : *á tak Roki Ziemfkié Przemylfkié będą niżej przełożoné tegodniem iednym po íądzeniu Roków w innych ziemiách [postponentur una septimana, post tempus celebrationis terminorum in aliis terris JanStat 467] SarnStat* 730.

6. *Niewysoko w ocenie wartości abstrakcyjnych, nieliczowo (umysłowych, moralnych) [w tym: comp (2)]* (28) :

a. *Skromnie, pokornie, umiarkowanie; submisie Mącz; humiliter PolAnt [w tym: comp (2)]* (9) : *Tu możefs vbaczytz niewymowná pokorę zbawiciela íwego/ ktory fie tak poddál niško duchowi potępionému OpecŻyw* 37v; *WróbŻólt* mm8; *Ktorego czáfu wieczny Pan/ [...] Niško fie fwiátu vkorzy/ Nieme vftá im otworzy. BielKron* 132v; *Mącz* 227b; *BudNT Rom* 12/16; *niewiezf ífz tá Cefarfka powinna będąc/ ták lię niško vkarza/ y tobie fłuży? SkarŻyw* 226.

W charakterystycznych połączeniach: nisko się nieść, poddać się [komu], ukorzyć (ukarzać) się (3), *wieść się; niżej o sobie rozumieć.*

Zwrot: »nisko (a. niżej) uniżać (a. poniżać) [co]« [*szyk zmienny*] (2): *tákże też tj pomni/ ábyś vpadál ná ziemię/ á niško vniżał myfl y ferce twoie przed tym Pánem twoim RejPos* 186; *Niechay wiecznie nie vznam/ pánie/ láfki twoiéy/ Ieflim ia nie poniżył niżej duſze fwoiéy [Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam Vulg Ps 130/2]/ Niż iefzcze móy ítan niešie KochPs* 195.

Szereg: »mniej i niżej« (1): *A ták y nawiętfzy Doktorowie (ktorzy im byli vczeńfzy/ tym mniej y niżej o fobie rozumiefl [...]) WujNT* 47.

b. *Uniżenie [zawsze: posit]* (18) : *o pewniebyś bieżał do niego/ á niškobyś vpadł ná koláná fwoie przed nogi iego RejPos* 243v.

Zwroty: »nisko dudkować« = *nadskakiwać, pochlebiać* (1): Ktorzy też iedno w zyłku to ná fwiecie máią/ Iż im niško dudkuiąc wżyfy przeklináią. *RejWiz* 179.

»(barzo) nisko się kłaniać (a. uklónić)« [szyk zmienny] (16): *OpecŻyw* 178v; *RejRozpr* Cv; *RejWiz* 143, 166v, 179 [2 r.], 181; *RejPos* 335; Máłe złodzieyki wiefzacie/ Wielkim lie niško kłániacie. *RejZwierc* 234; Z dáleká Połłom náłáią/ Z bliłká lie niško kłániáią. *RejZwierc* 234, 154v, 222v, 234; *SkarŻyw* 304, 544; Ná niego fortél czyfły/ kłániác mu fyé niško Ali fyé wnet vćiefzy hárdé popowifko. *PudłFr* 56.

c. *Bez szacunku, przyziemnie* (1) : Powtóre vczymy (o Chrzćie ábowiem piérwéy vczyli) tu w Bożym ftole/ ábyfmy ták niško ná położóny nam chléb nie pátrzáli/ tákże y ná napóy/ kthóry widżimy *BiałKat* 288v.

7. *W dolnej części skali muzycznej* (1) : Succino, Nisko fpiewam frzednim/ álbo tenorowym głósem. *Mqcz* 33d.

8. *W funkcji wyrazu odsyłającego do innego miejsca w tekście* [comp; w tym skrót: niż (4)] (855) :

a. *Poniżej, w następnej lub dalszej kolejności (o miejscu w tekście własnym lub cudzym); infra Miech, Modrz, JanStat; inferius Modrz* (851) : *GlabGad* M6; iako się to wielé kroć napominałó/ i wnet się okáže/ ftego co Ián ś. fám o fobie niżyi powié. *MurzNT* 238v *marg*, 6 *marg*, 11, 91; *KromRozm II* n, tv; *KromRozm III* M4; Ale o thym bédzie gadká nižey. *GroicPorz* b2v; fám Páweł Święty tego pofwiaadtza/ tymi flowy/ kthore nižey do Rzymiánow piłze mowiąc. *KrowObr* 231v, 229v; A w tobie wżytki narody ná źiemie bédą dobrorzeczone. (*marg*) Nižey. 18v 19. y. 22. v. 18, y 26. v. 4. Gálá. 3. v. 8. (–) *BibRadz Gen* 12/3, I 1d *marg* [3 r.], 4d *marg*, 7a *marg* [2 r.], b *marg*, 8d *marg* (58); *BielKron* 20v, 110, 139, 353, 407; *GrzegRóżn* D3; *SarnUzn* C6v, F8; Drugie lekarftwá bédą nižey tám gdzie bédziem mowić o Kámieniu. *SienLek* 17v, T4v; *RejAp* 11v *marg*, 56 *marg*, 141 v; *GrzepGeom* N3v; ták iáko Ewányeliftá tu nižey nam powiedác bédzye/ do Elżbiety fwiętey do powinowátey fwoiey *RejPos* 303v, 44, 152v, 165v, 269v, 286v; *GrzegŚm* 19, 23, 49, 51, 63; *BielSpr* 33; *WujJud* 1v, 3v, 22, 45v, 112v, 151v; Nie vczynicie mi (*marg*) Włáfnie/ zemną. Nižey 27: r. 38: (–) Bogow frebrnych *BudBib Ex* 20/23, I 8c *marg*, d *marg*, 33d *marg*, 41b *marg*, 43a *marg* (14); iż káždy chce odrywác Páńftwá niektóre od Korony Polfkiey/ co fwym porządkiem nižey chcę pokázác *MycPrz* II B2v, II B4; *CzechRozm* 142, 258, **7; iákom pirwey powiedźiał/ y nižey częłto o tym zmiánká bédzie [ut dictum est et saepe dicitur] *ModrzBaz* 12, 97v; *ModrzBazBud* ¶5; *SkarJedn* 4, 120, 170; *Zywot* S. Pánkrácyufzá/ iefł nižey 15. dniá Máíá. *SkarŻyw* 435, 595; *StryjKron* 245, 737; A o ktrymby to zás Bogu rozumiał/ oto nižey dokłáda: tákże mowiąc v 43. Słyfzeliście iż rzecżono *CzechEp* 280, 39, 77, 179, 244, 342; *NiemObr* 86; *LatHar* 397; *WujNT* 4 *marg*, 73, 76, 155, 174 (16); Státuty y przywileie/ które od nas otrzymáli/ flowo od flowá iáko fą w fobie nižey nápiłané [prout in sequenti serie continentur *JanStat* 1116]/ tym fpořobem chcemy áby były obiáfnioné. *SarnStat* 249; Przyłóży tu czytelnik Státut o drógách nižey. *Titulo, Tabernae*. List 509. Státut piérwłzy. *SarnStat* 503, 22, 437, 475, 510, 516 (12); *SkarKaz* 157b, 382a, 486a, 548b, 606b; *CzahTr* D3; *KlonWor* 46.

W przeciwstawieniu: »wyż(sz)ej ... nižej« (14): (*marg*) Wyżfzey. 12.v. 7. Nižey. 15. v. 18. y 26. v. 4. 5. Moiz. 34. v. 4. (–) Abowiem źiemie tę wizytkę ktorą widźifz dam tobie *BibRadz Gen* 13/15, I 3c *marg*, 5b *marg*, 8c *marg*, 9c *marg*, d *marg* (10); Iákie ten krol ćirpiál przefłádowánia od Saulá krolá/

piłałem wyzłzey mało/ iáko záfię od fynow włafnych/ będzye o tym niżey *BielKron* 68v; *RejAp* 153; *BudBib* I 36a *marg*; ponieważefmy to iufz y wyzłzey do. Itátecznie okazáli/ y niżey według porządku okazemy. *StryjKron* 59.

W charakterystycznych połączeniach: niżej dokładać (dolożyć) (5), mówić (16), pisać (napisać) (10), pokazać (okazać, ukaz(ow)ać) (12), powiedzieć (powiedać) (11), przydawać (7), twierdzić (potwierdzać) (2), wspominać (wspomnieć) (3), zrozumieć ((wy)rozumieć) (4), zwać (2).

Połączenia: »mało (co) niżej« [szyk 61:1] (62): Aleć ia przed fię temu niewierzę/ ábyś ták/ iáko piżefz/ o Mfzey thrzymać miał/ ponieważes mało niżey opák nápiłał tak powiedáiąc *KrowObr* 187v, 102, 103v, 222v; Tego czáfu był Prorok Ionałz/ o którym będzye niżey mało. *BielKron* 87v; Thu fię nam ná tym dłuęo teraz báwić nie trzebá/ bo mało niżey iuż thám iálnie będzie przez Anyoły wyłożono co to iefł Bábilon wielki. *RejAp* 139, 107, 138, 142; *RejPos* 6, 11, 54v, 60v, 204v; A chcefzli wiedzieć y zrozumieć iákoć ma być áni Itárość áni fmierć nie ftráfzna/ tu mało niżey fobie álbo poczytay álbo pośluchay. *RejZwierc* 162, 43v, 182; *SarnStat* 448. *Cf »a mało niżej«, »i mało niżej«, »tamże mało niżej«.*

»nieco niżej« [szyk 1:1] (2): *SkarŻyw* A2; o czym na ten czás báwić fię niechcę/ niżey nieco przypomnieć fię może. *NiemObr* 117.

»trochę (a. troszkę) niżej« [szyk 21:4] (25): *KrowObr* 67v; *Leop* *2v; *KuczbKat* 325; O tjm przemienieniu Cyprian ś. ták mowi: Chleb ten pośpolity/ w ciáło y krew przemieniony fpráwuie żywot: Y niżey trochę: Ten chleb/ ktory Pan Apołtołom podawał/ nie ná ofobie ále ná náaturze/ to iefł iftności/ przemieniony/ wdzechmocnością fłowá słał fię ciáłem. *WujJud* 174v; *CzechRozm* 177, 180v, 257; Rozbierayćie piřmá/ gdyż fię wam zda iż w nich żywot wieczny maćie: á onyć fą ktore o mnie świádczą. Ian. 5. v 39. A potym trochę niżey v 46. Byście wierzyli Moizéfzowi/ y mnie byście wierzyli *CzechEp* 118, 22, 50, 238 [2 r.], 372; *NiemObr* 80, 143, 147; Temu świętu/ okrom modlitw rozdziału śiodmego/ fłużá modlitwy w dzień S. Anny/ niżey trochę w tymże fzoftym rozdzieleniu położone *LatHar* 413, 347; *WujNT* 404, 580, 594, 603, 878, 883; Ian ś. woła/ mowiąc: Nie miłuyćie świátá/ áni tych rzeczy ktora fą ná świećie. Y trochę niżey: przemiia świát y poządliwość iego. *WysKaz* 2.

Frazy: »jako (i) niżej« (7): *MurzNT* 63 v *marg*; *BudBib* I 441d *marg*; máiayćych siedm rázow (*marg*) Al: ran/ lub kazni/ iáko nizy (-) oftátecznych *BudNT Apoc* 15/1, bv *marg*; Ale ábo fámeęo Ducha S. [znaczą] z siedmiorákimi dáry iego: ábo ráczey siedmi ániólow: iáko y niżey 5. v. 6. y do Zyd: 1.v. 14. *WujNT* 841, 606, 607.

»tak(że) (a. także) (i) niżej« [szyk zmienny] (25): y v Afzerá Bethfzean zmiáfteczki iego (*marg*) Wł: y corki iego/ etc. tákże y niżey tu wlfędy. (-) *BudBib* Ios 17/11; czyniáć fobie sławę wieczną, (*marg*) wł: Imię wieku/ ták że też y niżey w wir. 14. (-) *BudBib* Is 63/12, I 1a *marg*, 77a *marg* [2 r.], 167b *marg*, 202a *marg*, b *marg* (17); *CzechRozm* 16; Lepieyći tobie (*marg*) Dobra iefł tobie. Hebráifm. Tákże y niżey. (-) *WujNT* *Matth* 18/8, s. 52 *marg*, 137 *marg*, 343 *marg*, 389 *marg*, 490 *marg*, 815.

»a niżej, a mało niżej (mowi a. pisze)« (9 : 13): *KromRozm* I D2v, G4v; A przez Ezáialfá: Co mi po mnořtwye ofyar wáfłfych? (*marg*) *Efa*. 1. (-) mowi Pan. A mało niżey: Kádzenye wáfłfe brzytkye mi yełł *KromRozm* II 1v, b2, i; *KromRozm* III E2, F4v, F5, H5, M8v (8); A mało niżey mowi. *KrowObr*

C3v; *RejPos* 149; *KuczbKat* 90; A mało nizey piŕze *BudNT* Kk5v; łamem rościągnął niebiołá/ y rołpołtárłem łam przez łię ziemię. *Eza* 44, v 24. A nizey káp 45. v 7. Ia czynię światłość/ y łtwarzam ciemności *CzechRozm* 9; *ModrzBazBud* ¶5, ¶5v, ¶6; *SarnStat* 236.

»i (jeszcze *a.* wnet) nizej (mowi *a.* pisze), i (jeszcze *a.* zasię) mało nizej (powieda)« [szyk zmienny] (87:24): Błogolławię cie łtworzenie Wołku/ w imię łwiętey Troyce/ ábyś było wykorzeniem Dijabelłkim. I łefztze nizey. Wyley błogolławieńłtwo twoie/ ná ten Wołk/ y połwięć gi/ łwiátłością łálki twoiey. *KrowObr* 89, 6v, 10, 13, 51v, 74 (29); *SienLek* T[tt]2; Y obroćá łię rzeki iego (*marg*) wł: iey/ y włzędzie nizey ná tym mieyłcu. (-) w łmołę *BudBib* Is 34/9, I 107b *marg*, 167b *marg*, 202b *marg*, 336d *marg*, 349c *marg* (10); *BudNT* P6v *marg*, R5v *marg*, f7 *marg*; Bo wam przyłtoi we włzytkim mieć przodek. Y nizey/ Ia zkazánia łtolice Apołtolłkiey/ oczękiwam *SkarJedn* 129, 93, 105, 106 [2 r.], 107, 110 (13); Oćiec włzelką moc dał Synowi: á Syn/ widzę/ łfz im tełz włzytkę moc zlecił. Y nizey: Náłzym kápłanom mowi/ nie trąd ćielełny/ ále dułzne nieczyłtości/ dano/ nie mowię rozeznáwác/ ále práwie oczýłciác. *SkarŻyw* 91, 90 [2 r.], 91 [5 r.], 92 [3 r.], 93, 119 (40); A *Mátth*: 20. v 22. w księgách Graeckieh ten przydátek naydziefz: Y krztem ktorym łię ia krzczę/ być krzczeni: Y nizey v 23. y krztem ktorym łię ia krzczę/ będziefcie okrczeni. *WujNT przedm* 12, *przedm* 7, 25, s. 97, 300, 398, 722; Przywiléy ten Lodwików w Kólzycach vczyniony/ Roku 1374. fol. 40. y nizéy w Metryce łtátutowey. *SarnStat* 8 *marg*, 6, 695; O czymże mowi Apołtoł: (Wiemy iż gdy łię ten dom náłz ziemłki zepłuie/ miełzkánie nie ręką czynione/ ále wieczne mamy w niebie.) Y nizey mowi: (Wolę od ćiałá pielgrzyme^m być [...]) *SkarKaz* 635a, 2a, 3b, 420a; *SkarKazSej* 662b.

»tamże nizej (mowi *a.* powieda), tam(że) mało nizej (mowi *a.* (o)powieda)« (4:7): *KrowObr* 71v, 123, 216; Támże mowi iákoby od nie^o: Iżem ia łeft ktorzy wyznawam łpráwiedliwość á łeftem mołny obroćá ku wybáwieniu káždęgo. Támże máło nizey tenże Prorok mowi: Y słał łie im Pan zbáwicielom ich *RejPos* 150, 14, 27, 204v; *BudBib* B3; Náđ to ták łefzcze łam o łobie mowi v *Ełaiálza* 44. v 6. Iam łeft pierwłzy/ y ia ołtáteczny/ á oprost mnie nie máłz Bogá. A támże nizey v 26. Iám łeft on Bog/ ktorzy wzbudza/ łłowo łługi łwego *CzechRozm* 4v, 9v; *CzechEp* 240.

»o czym (*a.* o tym) (będzie) nizej« [szyk zmienny] (31): Thakże im dozwołił ziemię Pannoniá, o tim tełz będzie nizey [*de his specialiter inferius tangetur*]. *MiechGlab* 37; *GroicPorz* ł4v; Ale nic nie wygráli ná tym/ będye o tym nizey. *BielKron* 410, 27, 51v, 68v, 78v, 117v (12); *SarnUzn* D5v; O czym tu ołobliwą Náukę małz/ á włzák że y o tym nizey będzie. *SienLek* 34, S[ss]3; *BielSpr* 10; *WujJud* 29, 163v *marg*, 164; y iednaki vrząd (o czym będzie nizey) ná nie wkłádáiac. *NiemObr* 32; Bo tákie łam P. Bog potępia v *Ieremiałzá*/ y v *łłáialzá* proroká. O czym nizey Dziei: 19. 19. *WujNT* 8, *przedm* 7, s. 4, 332, 740 848; Poborcá niedbály gdzie moze byđ przyłcigniony. O tym nizéy Státut wtóry. *SarnStat* 342, 969, 1271.

»jako(ż) (o tym) nizej będzie, jest« [szyk zmienny] (21:1): połtał ie aby włołką ziemię wybawili z moci Odoakra Iakoż o tym nizey będzie łzyrzey [*prout infra dicitur*]. *MiechGlab* 37; Do tego to byłá przyłzłá Sybillá Kumea s księgámi áby ie kupił od niey/ iáko będye nizey przy Sybillach. *BielKron* 104, 6v, 7v, 9, 75v, 154v (16); *BielSpr* 18; Co łię potym łpełniłó/ y ná tym/ łfz go Iahel żona Hebrowá/ iáko łeft nizey/ zábilá. *SkarŻyw* 559; *StryjKron* 447, 497, 547.

»[co a. o czym] (a. jako) masz, mieć będziemy niżej (napisane a. opisane)« (13:1): *FalZioł* V 67; A ty Sądy półpolicie zową wyłożonymi/ o których niżej maż mało szerzey pifano. *GroicPorz* k2, c3v, d; gdyż fię to ni do baránká/ ále do nápišana imion ściąga/ iáko maż nizej w roz: 17. wierszu 8 *BudNT* Eev marg, b2 marg; *ModrzBaz* 121v marg; *SkarŻyw* 575; Podobne mjeýfće maż niżej w Rozd: 10.26. *WujNT* 763, 112 marg, 377 marg, 480 marg; O tym/ cz/ coby zá rozumienia był on niekiedy záwołány Stániłław Orzechowłki, niżej przy literze S, mieć będziemy. *JanNKar* E2v; *SarnStat* 467.

»co (a. jako) się niżej namieni« (2): będąc Pátryárchą Cárogrockim/ odzywał fię do rozłátku y ípráwiedliwości Biskupá Rzymłkiego iáko fię niżej námieni. *SkarJedn* 109, 120.

»[co a. o czym] (a. jako) (jest a. będzie) niżej napisano (a. wypisano, a. opisano), [co a. o czym] będzie (a. jest) niżej napisane, [co a. o czym] (a. jako) niżej napiszę (a. napiszemy) itp., tak jako się niżej napisze, [co] niżej przypiszemy« = *quae a. ut infra sequitur JanStat* [szyk zmienny] (22:6:6:1:1): czo szie zbroye brony kony myefcza dnja y godziny dothicze vedlye thego yako iefth na they virzazaney cedulye nyzey dostatecznye vypyłzano *MetrKor* 26/62, 59/75; *FalZioł* V 20a, 70; Thoć iefť półpolithe wypifanie przebywaczów w Sarmatijey Aziyłkiewy, ktore niżej z wofobliwofci [!] będzie wypifano [*in sequentibus autem amplius et particularius dicitur*]. *MiechGlab* 38, 40; *LibLeg* 9/52; Wybićie s ftrony Swiádkow iefth niżej między Sądownymi dowody nápišáne. *GroicPorz* t2v, b4v; *Leop* NNnn3b; iáko potym okrucieńftwo nád nim Sergius Papieź vdzyáał po śmierci iego/ niżej nápišę przy Sergiufie. *BielKron* 172v, 117v, 152v, 155, 158v, 165v (9); *RejAp* 78, 79v; wšzákóž iefszće iefť do tego wiele przyczyn/ ktore będą niżej nápišáne. *RejPos* 25, 28; trzeba do ftátecznieyřzego Wyznánia/ iákie nam Conciliu^m Trydentłkie/ y PIVS IIII Papieź namiestnik Dámáłow opifał: ktore niżej przypifzemy. *WujJud* 24v; y poslátem tełz list do niego w te słowá iáko niżej iefť nápišano [*scripsi autem ad eum subscripta*]. *BudBib* 2.Mach 9/25; *ActReg* 27; *WujNT* 143; *SarnStat* 112, 185, 721 [2 r.], 972, 1020, 1124, 1216; O ktorey ábyš wiedział półożenie rzeczy/ Co niżej opifuie miey wšzytko ná pieczy. *PudłDydo* A2.

»[co a. o czym] (a. jako) niżej obaczysz (a. obaczym(y)), uřrzysz« [szyk zmienny] (9:1): W Niemocách wšzelkich/ nawięczłzy znak iefť z Moczú/ w kthorym łá rozmaite rozności: iáko niżej obaczymy. *SienLek* 25; *GrzegŚm* 10; *BielSpr* 33, 33v, 35; zá kthorym inná łobie wiárę (iáko niżej obaczjm) vkwáli *SkarJedn* 207; *StrykKron* 16; *LatHar* 475; *WujNT* przedm 7; *SarnStat* 320.

»(o czym a. o tym) patrz, vide, wejrzec niżej« (26:2:1): Abowiem ono miáłtho oddáne było Lewitom. Oczem pátrž niżej Ká. 21. v. 11. *BibRadz* I 128d marg, I 7a marg, 66b marg, 108c marg; *BudNT* przedm b2v; *WujNT* [405], 496, 533, 726; *Crimen laefę maiefstatis, y perduellio*, y proces práwny w tym, Pátrž niżej w Metrice doftáteczniéy: bo tu długo. *SarnStat* 22; O SEYMIKACH, obiéránia Sędziów Trybunału, weyřzec niżej w księgi 12. *SarnStat* 34; *vide* niżej *in Tit.* Kmieć. *SarnStat* 590, 26, 55, 232, 236, 273 (20).

»jako(ż) się (to) niżej (p)okaże (a. okazuje, a. pokazowac będzie), co (a. to) się niżej pokaże (a. pokazuje)« (20 : 3): yáko go wyátr náuki zányefye/ yuž ták/ yuž owák vczy. Yáko łye to niżej pokaże. *KromRozm* I E2; *BibRadz* I 13c marg; *GrzepGeom* L3; *WujJud* 4v, 11v, 94, 164v; *BudBib* I 132a marg; *BudNT* przedm b; iáko řwym řtarřzym [...] półłufzni przez dziewięćlet lat y dáley (iako

fię niżej pokaże) byli *SkarJedn* 160, 180; A co to znaczyło/ to fię niżej pokaże. *StryjKron* 309, 288; iákoż fię to potym niżej ná fwym mieyfcu żywym przykłądem pokaże. *CzechEp* 336, 8, 284, 420; Ich mość Prálaći Rzýmfcy/ pińmo święte przywodzą/ y gwałtem ná śwą ftronę náciągáią/ co fię niżej doftáteczniey pokaże. *NiemObr* 21, 95; *LatHar* 77; *JanNKar* D2v, E2v, F2v.

»[co a. o czym] (a. jako) się niżej powie (a. będzie powiedało, a. powiedziano będzie), [co a. o czym] (a. jako) niżej powiem(y) (a. mowić będziewa)« = *infra dicemus a. ostendemus* *Modrz* [szyk zmienny] (17:10): *FalZioł* V 33v; Abowiem pán iáko to niżyi bęźbie [!] powiedziáno/ rofkázál wzákonie i nieprzyiaeióly miłowác *MurzNT* 18v; *MurzOrt* Bv; Y to przyymuyę. Ale niżej o tym z łobą mowić bęźyewá. Teraz to chcę pokázác *KromRozm III* M, B5v, H2v, M; *OrzRozm* F; *SarnUzn* B4; *SienLek* 29; *RejPos* 64; *WujJud* 7v; Trzećieby fummy przypadáiące były: o ktorých niżej powiemy/ gdy o pirwych y wtorych co poftánowimy. *ModrzBaz* 121v, 26; *SkarJedn* 82, 176, 232, 234, 236, 306; *SkarŻyw* 29; *ReszPrz* 26; *LatHar* 127, 510; *JanNKarGórn* G3v; *GrabPospR* Mv; *SkarKaz* 383a.

»jako niżej przeczytasz, o czym niżej czyść bęździesz« (2:1): á bęďą w obfitości náfyćeni fwiętey łáłki iego. O czym niżej fzyrzey czyść bęździełz. *RejPos* 82; który z wielką pokorą y wyznáním Kátholickim (iáko niżej przeczytałz) przyiáł *SkarŻyw* 203, 301.

»jako (a. o czym) niżej (napisano) stoi« (10): *KłosAlg* F2; *KromRozm II* x2v; *BielKron* 91; Aż potym/ iáko táńże niżej nápińfano ftoi/ iż im z łáłki á z miłofierdzia fwego otworzył myfli ich *RejPos* 116, 4v, 134v; *CzechEp* 165; zapisał Pan Marszáek list do Krola (iako niżej stoi) który iż inuitus pisał, napisał drugi do Pana Podlaskie⁸⁰ vt inferius. *ActReg* 94; *WujNT* 846; *JanNKar* F4v.

»jako a. co, a. o czym) niżej usłyszemy (a. usłyszysz, posłuchajmy)« (35): *PatKaz II* 32; abo dobrze z gardłem fwoiým na mieśće prześpiecznieifzē vftąpił. O czym niżyi iakoby zuft i ego/ dofyć fzeroko vftyfzemy/ na ten czas co vczynił i co go podkało posłucháimy. *MurzHist* C3v; *MurzNT* 56; ci nigdy nie pádáli przed beftiámi tymi/ ták iákołmy ftyfzeli/ y niżej vftyfzemy *RejAp* 111v, BB, 6, 30v, 68, 121 (12); niechciał tego okázowác miedzy dziećmi/ iáko ine dziećię/ ále fie wdał miedzy Mędrce á miedzy Doktory/ iáko thu niżej vftyfzyfz *RejPos* 37v, 220v, 242, [254]v, [278]v, 280 (10); w fzákes fie iuż náfluchał iáko fie gotowác małz/ y iákichci potrzeb ná tháką drogę potrzebá/ y teraz máło niżej iefzcze fzyrzey vftyfzyfz. *RejZwierc* 136, 3; *SkarJedn* 64, 81, 114, 154, 171, 190; *SkarŻyw* 250; *CiekPotr* 8.

»[co a. o czym] (a. jako) (z)najdziesz niżej« [szyk zmienny] (29): pothym przykłąday máści goiácéy o ktorých niżej naydziełz/ pátrż iedno wvkazániu. *SienLek* 121, 118, 184v; *GrzegŚm* 19; *CzechRozm* 217; o wzywániu Świętych niżej nieco naydziełz w fzołtym rozdźieleniu. *LatHar* 172, 49, 411; Iáko wiele z káždęgo Woiewództwá y źiemie Powiátowéy ma bywác Połłów, znaydziełz o tym niżej w księgách 12. Tribunálłkich przy liczbie Deputatów. *SarnStat* 44, 41, 45, 90, 109, 179 (21).

Wyrażenia: »niżej mianowany, pomieniony« (2:1): *ZapKościar* 1587/73; trzeba przyczynić/ przyiác/ y potwierdzić/ pewné Artykuły niżej pomienioné *SarnStat* 20, 440.

»niżej (na-, o-, s-, wy)pisany« = *inferius contentus a. descriptus, infrascriptus, subscriptus* *JanStat* (157): Czedvła a Zapyfł wrzeczy nyzey wypyńfany myedzy Schlachetnymy Mykolayem Turfkem ztrony yedney, a mykolayem Smolykowskem zdrvgey strony *MetrKor* 26/62, 26/62, 34/133, 38/286, 59/75, 75v (8); *TarDuch* ktv; potym namaż tą małcią niżej napińfaną. (nagł) Małc. (–) Wezmi

ładła wieprzowego/ łoiu oflowego/ ładła lazwczowego *FalZioł* V 103, *7, *8v, I 45a, 77a, V 75 (8); *GlabGad* A5v, M; *LibLeg* 6/115, 118, 11/101; *ComCrac* 20v; szkodi nyzey opifchane, thu wkoronye poczynyli. *LibMal* 1547/134, 1551/159v; *MurzOrt* B2; *GroicPorz* n2; *RejWiz* A5; *Leop* 3.*Esdr* 2/16; Celnicy pod winą Przywileiu niżej opifaną/ od Slácthy/ od foli/ y od infzych rzeczy brác clá niemáią. *UstPraw* E, Kv; *WyprKr* 1, 1v [2 r.]; *GrzegRóżn* D3; *QVINCNVN*X, Tho ielt/ Wzór Korony Polfkiéy/ [...] do Wárfzáwy ná Nowé Láto/ Roku Páńfkiégo 1564. polfány: Z tą niżej nápifaną Przedmową. *OrzQuin* A3v; *SienLek* 34v; Co fzyrzey zrozumiesz s tey Ewányeliey niżej nápifaney przez Ianá s. tymi fłowy. *RejPos* 41, 35, 58v, 62, [73], 106 (48); *RejZwierc* 240; *BielSpr* 24v, 33; *SkarJedn* 269, 271; *ZapKościér* 1582/33; *ReszPrz* 39; *ReszHoz* 118, 139; *ActReg* 44; áby íześć tylko z oboygá ftanu olób niżej nápifaných byli ná to vważenié y popráwę Praw náznáczeni *SarnStat* 55; íkázuiemy obyczay przysięgi ípofobem niżej nápifaným: Ia N. przysięgam: íz tę zgodę będę chował *SarnStat* 1080, 47, 58, 112, 151, 179 (62).

»niżej naznaczony« (2): íz Deputáci tych obudwu Woiewódtw máią do Piotrkowá ná czás niżej náznáczony ziezdzác íe *SarnStat* 870, 857.

»niżej położony« [szyk 9:1] (10): [Król] nápifał íft niżej położony [*subscriptam epistolam*]/ który w fobie zámykał wielką káfkę przeciwko Zydom, (*nagł*) Cap: 7. (-) Íft Krolá Egíptfkiego *Leop* 3.*Mach* 6/37; *SkarJedn* 342; *LatHar* 82, 88, 171, 331, 559, 682; Do obiáśnienia tego vrzędú, té tytuły niżej rzędem położoné, z ich włáfnémi ítátuty należą. *SarnStat* 27, 316.

»niżej wyrażony« (1): do wysfzégó práwá Duchownégó álbo Rzymfkiégo áppellácia nie ma byđ dopułczona/ pod winą niżej wyrázoną [*sub poena infrascripta JanStat* 237]. *SarnStat* 214.

b. *Wcześniej, uprzednio (może błędnie zam., „wyżej”)* (4) : *StryjKron* 71; thego dlugw który mw on pozostał wynien oth lath kilkw o którym szerzy brzmi w xiegach mieífkich nizei Anno 95 Die 7 Nouembris *ZapKościér* 1597/78v.

Połączenie: »trochę niżej« (1): Roku 1213. tákże 1214. 15. y 16. kiedy ich Ruífacy porázili pod Połockiem/ íáko íię o tym trochę niżej powiedziało. *StryjKron* 265.

Fraza: »jako się o tym niżej powiedziało« (1): *StryjKron* 265 *cf* *Połączenie*.

Wyrażenie: »niżej opisany« (1): stemze wawrzyńkyem trzi konye vkradli yednego ízywego, drugiego gnyadego Trzeciego nyepamyątha yaky bill [...] The seífcz grzywyen sprozba kazał yemu powroczyć [...]Thakyełz y konye nyzey Opifchane kazał popłaczicz *LibMal* 1547/131v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) : Tákże wysfzéy przez í/ nie przez/ z: bo mówiémy wyfoko, nie wyzoko: nizko zásię przez z/ nie przez í: bo mówiémy niżej/ nie níféy *JanNKar* F4.

Synonimy: 1. *niewysoko*; 2. »na dole«, »w dole«; 3. *głęboko*, »na doł«; 4. *niewysoko, poślednie*; 5. **a.** *mniej*; **b.** *poniej*; 6. *pokornie, skromnie, umiarkowanie, uniżenie*; 7. *grubie*; 8. *dalej*.

Cf NISKOLOTNY, [NISKOZIEMNY]